माध्यमिक शिक्षा परीक्षा (SEE Supplementary/Upgrade 2019)

(पुरक/ग्रेडबृद्धि)

उत्तरकुञ्जिका (Marking scheme)

पूर्णाङ्क:- ७५

विषय: अनिवार्य सामाजिक अध्ययन

उत्तरपुस्तिका परीक्षणकुञ्जिका उत्तरपुस्तिका परीक्षणको निम्ति परीक्षकलाई सामान्य मार्गनिर्देशन हो । परीक्षकले उत्तरको शुद्धता, स्तरीयता मौलिकता आदि हेरी आवश्यकताअनुसार विवेक प्रयोग गरी स्तरअनुसार सहि, स्पष्ट, उपयुक्त, मापनीय र स्तरीय मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ । सम्भव भएसम्म कुञ्जिकाले निर्देश गरेको परिधि र सीमाभित्र रही मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।

प्र. नं.	उत्तर	अङ्क
१.	मानव विकासको अवस्था पत्ता लगाउन, शिक्षा, स्वास्थ्य, प्रतिव्यक्ति आय जस्ता पक्षहरुमा आधारित भैं तयार पारिएको मानव विकासको सूचक नै मानव विकास सूचकांक हो यी यस्तै मिल्दो जवाफ लेखेमा	१
२.	स्थानीय तहले विकास प्रस्ताव तयार पार्दा ध्यान दिनु पर्ने पक्षहरु - स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम परिचालन - स्थानीय सरोकारवालाको सहभागिताको सुनिश्चितता यी र यस्तै कुनै २ पक्ष उल्लेख गरेमा	०.५x२=१
३.	जेष्ठ नागरिकप्रति सकारात्मक धारणा विकास गर्नका लागि मेरो भूमिका - जेष्ठ नागरिकका सकारात्मक अनुभव र सिकाइ ग्रहण गर्ने - जेष्ठ नागरिकको सम्मान गर्ने र सम्मान गर्ने वातावरण तयार गर्ने - जेष्ठ नागरिकका खुशी, चिन्ता, समस्यामा साथ दिने - जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य, औषधी उपचारकमा ध्यान दिने । - ज्ेष्ठ नागरिकको सुरक्ष र हेरचाहमा चासो राने र सक्रिय हुने । माथि उल्लेखित वा यस्तै मिल्दो कुनै १ भूमिका उल्लेख गरेमा	१
४.	मानव अङ्ग बेचविखनका नकारात्मक प्रभाव - मानिसलाई पैसाको लागि गलत कार्य गर्न उत्प्रेतिगर्ने - मानव अङ्गको अभावमा मानिस जीवनभर अपाङ्ग रहनुपर्ने यी र यस्तै मिल्दो कुनै २ नकारात्मक प्रभाव लेखेमा	०.५x२=१
५.	प्रजापरिषद्को स्थापना भएको मिति: वि.सं १९९३ साल लेखेमा	१
६.	सहकारीको गतिविधि नियमन गर्न मैले दिने एक सुझाव - ‘सहकारीको संचालकमा एउटै परिवारका सदस्यहरु रहन नहुने’ - सहकारीको आर्थिक पारदर्शिताको अवस्था सुनिश्चित गने यी र यस्तै मिल्दो कुनै १ सुझाव लेखेमा	१
७.	विश्व खाद्य कार्यक्रमका २ ओटा सहयोगका क्षेत्र : - न्यून मानव विकास सुचकांक भएको जिल्लामा दिवा खाजा कार्यक्रम संचालन - ‘कामका लागि खाद्यान्न’ अन्तर्गत ग्रामीण सडक निर्माण	१
८.	संघीयता प्रभावकारी गर्ने उपायहरु : संघको भूमिका : - प्रदेश, स्थानीय तहसंग सम्वन्धित ऐन, कानुन निर्माण गरी कार्यान्वयनमा जोड दिनुपर्ने । - अन्तरसरकारी परिषद्को प्रभावकारीतामा जोड दिने - संविधानमा उल्लेख गरिएका साझा अधिकारको सम्वन्धमा आवश्यक नीति निर्माणमा तदारुकता र कार्यान्वयनमा जोड दिने जस्ता बुँदा समेटेमा ।	२

	प्रदेश (सरकार)को भूमिका : - संविधानको भावना प्रतिकूल हुनेगरी प्रदेश कानून निर्माण नगर्ने - संघ (सरकार)सँग सहकार्यमा जोड दिने । - वित्तीय संघीयताको सम्वन्धमा राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत र वित्तीय आयोगको निर्देशन पालना गर्ने जस्ता बुँदा लेखेमा	२
९.	दिगो विकासका लक्ष्य: - UN बाट पारित आर्थिक, सामाजिक सम्बृद्धिका लागि परिलक्षित १७ ओटा लक्ष्य जसलाई सन् २०३० मा पुरा गर्नुपर्ने । दिगो विकासका लक्ष्यका विशेषता: - 5P मा आधारित (People, Planet, Peace, Prosperity and participation मा आधारित) - विकसित एवं विकासशील राष्ट्र दुवैलाई लागु हुने । - SDG ले Quantity भन्दा Quality मा जोड दिएको । यी वा यस्तै ३ विशेषता उल्लेख गरेमा ।	१ ३
१०.	यो उपयुक्त छ भन्ने सन्दर्भमा अहिले पनि आर्थिक, सामाजिक रुपमा पिछडिएका, मानवीयता, समानुपातिकता आदि समुदायलाई उसको अधिकारको लागि जागरण चलाउन सान्दर्भिक छ भन्ने पक्षमा प्रष्ट पारेमा ।	४
११.	यस प्रश्नमा सरकार र समुदायलाई जिम्मेवार ठहऱ्याउने किनभने कानुन निर्माण, कार्यान्वयनमा, पालना गर्नेमा दुवैको भूमिका रहने सन्दर्भ उल्लेख गरेमा वा विद्यार्थीले उपयुक्त निकायलाई जिम्मेवारी बनाएको तर्क प्रस्तुत गरेमा ।	४
१२.	संघीय संसदमा महिला, आदिवासी, जनजातिको समानुपातिक सहभागिताको सम्वन्धमा प्रष्ट पारेमा ।	४
१३.	दिइएको निर्देशन बमोजिम उपशीर्षकमा विषयवस्तु छोटकरीमा लेखेमा (क) महादेशको परिचय (भौगोलिक स्थितिका आधारमा) Introduction of the continent (On the basis of geographical situation) (ख) सामाजिक जनजीवन (Social life style) (ग) आथिर्क रूपले पछाडि पर्नुका कारणहरू (Cause of economically backward) (घ) आर्थिक विकासका सम्भावनाहरू (Possibilities of economic development)	 १ १ १ १
१४.	भूमध्यरेखीय: १ वर्षभरीनै वर्षा हुने, गर्मी; २. उष्ण हावापानी; ३. ऋतु परिवर्तन नहुने ।; ४. मानव बसोवासलाई उपयुक्त नहुने भूमध्यसागरीय: १ जाडोमा वर्षा, गर्मीमा शुष्क; २ समशीष्तोष्ण हावापानी; ३ दुईओटा ऋतु हुने; ४ मानव बसोवासलाई उपयुक्त यी र यस्तै मिल्ने उत्तर लेखेमा	४
१५	सम्पादकीय को नमूना नागरिक अधिकारको हनन्, राजनीतिक विचारमा प्रतिवन्ध, न्यून जनसहभागिता भएको प्रष्ट उदाहरण दिई समावेश गरेमा ।	१ ३
१६.	- औपचारिक वित्तीय संस्थामा पठाउन आग्रह गर्ने - औपचारिक संस्थाबाट पठाउदा सरकारको राजश्व बढने, - वित्तीय अनुशासन कायम हुने - वित्तीय अपराध नहुने जस्ता फाइदा लेखेमा	४
१७.	- स्थापना सन् १९४५ अक्टोवर २४ - शान्ति स्थापना गर्ने - आर्थिक सामाजिक अधिकारको सुनिश्चितता गर्ने, सहकार्य गर्ने - मानव अधिकारको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने	१ ३
१८.	- ऐन/कानुनको उपयुक्त परिभाषा लेखेमा जस्तै सरकार सञ्चालन गर्न बैधानिक ढङ्गले	

Nested table in row १४:

भूमध्यरेखीय	भूमध्यसागरीय
१ वर्षभरीनै वर्षा हुने, गर्मी	१ जाडोमा वर्षा, गर्मीमा शुष्क
२. उष्ण हावापानी	२ समशीष्तोष्ण हावापानी
३. ऋतु परिवर्तन नहुने ।	३ दुईओटा ऋतु हुने
४. मानव बसोवासलाई उपयुक्त नहुने	४ मानव बसोवासलाई उपयुक्त

	निर्माण तथा पारित गरिएको व्यवस्था लेखेमा - कानुन निर्माणका प्रक्रियाहरु जस्तै विभिन्न सम्वन्धित समितहरुको प्रतिवेदन संसदमा प्रस्तुत, बहमतबाट स्वीकृत, स्वीकृत नभएको अवस्थामा पुनः अधययनन, परिमार्जनको व्यवस्था आदि बारेमो लेखेमा राज्य सञ्चालनमा परेका प्रभावहरु जस्तै - प्रशासनिक ढिलासुस्ती, न्यायिक असहजता तथा अस्पष्टता, कानुन निर्माणमा परिपक्वता, विकासका गतिविधि प्रभावकारी नहुनु, सरकारका प्रमुख अङ्ग तथा निकायबिच विवाद सिर्जना हुनसक्ने जस्ता बुँदाको व्याख्या गरेमा	१ २ ४
१९.	नेपालको नक्सा बनाएमा ३ उपयुक्त सङ्केतसहित उपयुक्त ठाउँमा तथ्य भरेमा प्रत्येक सही तथ्यको १ अंकका दरले 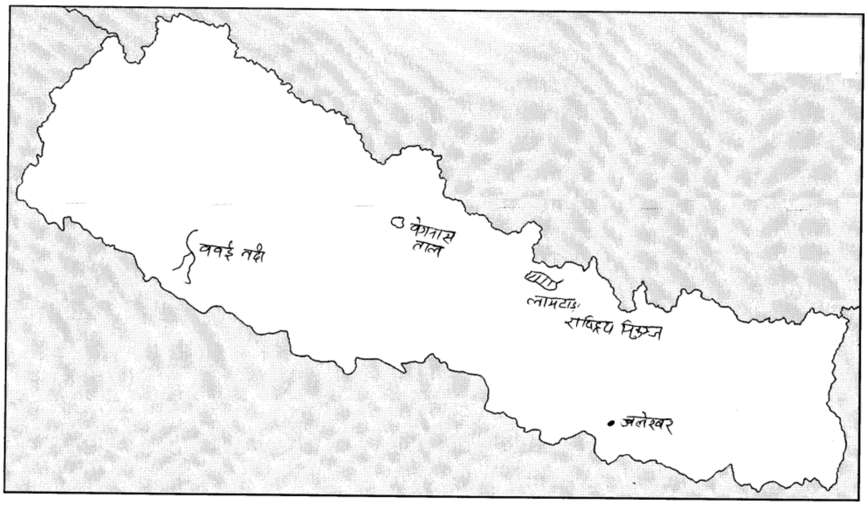 अथवा (OR) अफ्रिकाको नक्सा बनाएमा ३ उपयुक्त सङ्केतसहित उपयुक्त ठाउँमा तथ्य भरेमा प्रत्येक सही तथ्यको १ अंकका दरले 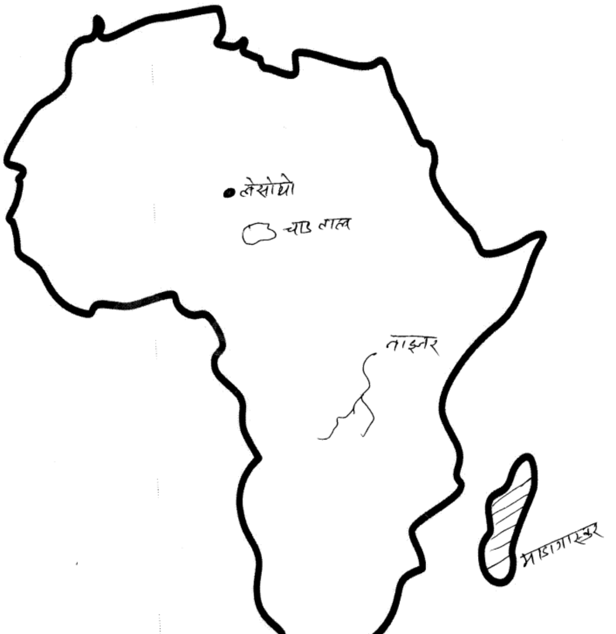 	३ ४
२०.	वि.सं. २००७ साल देखि २०१७ सालसम्म भएका राजनैतिक पाटीको आन्तरिक कलहका असरहरु जस्तै	

	- समयमा संधिान सभाको चुनाव नहुनु - पटक पटक सरकार परिवर्तन भइरहनु - देशमा विकासका गतिविधिहरु प्रभावकारी रुपमा अगाडि नबढनु - अनवाश्यक रुपमा विदेशीहरुको प्रभाव बढ्नु आदि जस्ता बुँदा लेखेमा वि.सं. २०६५ साल देखि २०६९ सालसम्मका प्रभावहरु जस्तै - ४ वर्षको अवधिमा दुईपटक सम्म संविधानसभाको चुनाव हुनु - स्थायी र लक्ष्य केन्द्रित सरकार स्थापना हुन नसक्नु - अनावश्यक वैदेशिक प्रभाव बढेको, - विकासका गतिविधिहरु प्रभावकारी रुपमा अघि नबढेको आदि लेखेमा	४ ३
२१.	नोटलाई सफा राखिनुका कारणहरु जस्तै - राष्ट्रको अनवाश्यक खर्चलाई बचाउन - नोट छाप्दा संलग्न हुने कर्मचारीलाई अन्य योजनामूलक र प्रगतिमूलक कार्यमा लगाउन । - राष्ट्रिय सम्पत्तिको संरक्षण गर्न तथा आफ्नो राष्ट्रप्रति बफादारी हुन आदि जस्ता मिल्ने बुँदा लेखेमा हुण्डीले अर्थतन्त्रमा पारेको नकारात्मक प्रभाव जस्तै: - राष्ट्रले सङ्कलन गर्न सक्ने कर छलि हुने - राष्ट्रिय आर्थिक नीति नियम उल्लङ्घन हुने - सम्बन्धित व्यक्तिले आफ्नै पैसा प्राप्त गर्न नसके कुनै कानुनी माध्यम अवलम्बन गर्न नसकिने - राष्ट्रले पर्याप्त राजश्व सङ्कलनको अभावमा विकासका गतिविधिहरु अगाडि बढाउन कठिन हुने जस्ता मिल्ने बुँदा लेखेमा ।	३ ४